

IMPORTANȚA FEEDBACK-ULUI ÎN CURSURILE ELECTRONICE

Corina NEGARA, dr., conf. univ.,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: *Feedback is a powerful interventional learning tool available for teachers. Knowledge of feedback's characteristics allows course authors to integrate it in online courses. The authors of electronic courses should be taught to give feedback, to take into consideration that feedback is provided in the digital environment, to know its types and characteristics. Feedback allows to manage, control and motivate trainers and may be the key to success, especially in digital environment.*

Keywords: *feedback, online course, online environment, feed up, feed forward.*

Dezvoltarea tehnologiei informației și a comunicațiilor a permis crearea unor cursuri online cu conținut multimedia și elemente interactive ce permit utilizatorilor să învețe orice, oriunde și oricând. Învățarea la distanță, după Scardamalia și Bereiter, presupune co-construirea cunoștințelor în cadrul unei comunități prin *interacțiuni* asincrone între actorii procesului de instruire în legătură cu conținutul sau sarcinile de învățare (Scardamalia, Bereiter 1994).

Învățarea, prin urmare, ar trebui să se bazeze pe combinarea a două procese psihologice complementare de bază: unul de natură interpersonală care constă în interacțiunea, confruntarea și negocierea contribuțiilor participanților, și altul, proces intrapersonal, care constă în reflecția cognitivă individuală (Espasa, Meneses 2010).

În cadrul cursurilor online, unde lipsește un profesor „viu”, lipsa unui dialog sau interacțiunii (sincrone sau asincrone) între cursant și profesor influențează decisiv calitatea cursului. În astfel de situații, cursanții se simt izolați, abandonați și, de regulă, își pierd motivația.

John Laskaris afirmă că feedback-ul este sufletul cursului online. Acesta oferă umanizare conținutului „rece” (Laskaris_2016).

În context pedagogic, feedbackul este informația care se oferă cursanților/studentilor/elevilor despre performanța în realizarea activității/sarcinii, cu scopul de a o îmbunătăți.

Feedback-ul este un instrument puternic de intervenție pus la dispoziția profesorului (Kluger, DeNisi 1996). El reprezintă o construcție complexă care, după Douglas Fisher și Nancy Frey, ar trebui să aibă cel puțin trei componente distincte feed up, feedback și feed forward (Fisher, Frey 2009).

Feed up, primul component, presupune stabilirea unor obiective de învățare clare. Feedback-ul, al doilea component, constă în răspunsul oferit de profesor studentului referitor la activitatea acestuia. Feed forward, ultimul component, de cele mai multe ori ignorat, constă în analiza realizată de către profesor a rezultatelor obținute de student și modificarea procesului de instruire pe viitor. Pentru a avea un sistem de feedback, profesorul trebuie să folosească toate trei componente.

În funcție de context, de necesitățile instruiților și de obiectivele urmărite feedback-ul poate avea mai multe funcții:

- determinarea gradului de avansare spre obiectiv;
- consolidarea cunoștințelor și abilităților;
- depistarea erorii și corecția;
- concentrarea mai mare a atenției;
- motivarea;
- controlul și dirijarea.

Procesul de oferire a feedback-ului în cadrul unui curs electronic se aseamănă, dar și se deosebește de procesul similar realizat în regim face-to-face. Oricare ar fi mediul (digital sau tradițional), profesorul trebuie să fie foarte atent la conținutul, forma și momentul oferirii feedback-ului. În context digital, unui profesor, de regulă, îi revine un număr mult mai mare de instruiți (față de curs tradițional), ceea ce face procesul de oferire a feedback-ului foarte complex. Alt aspect legat de procesul de oferire a feedback-ului, specific cursurilor online, ține de faptul că profesorul nu întotdeauna are posibilitatea de a realiza imediat ajustările într-un curs online.

După cercetătorii Anna Espasa și Julio Meneses, în cadrul unui curs electronic se pot identifica următoarele tipuri de feedback (Espasa, Meneses 2010):

- *Identificarea erorilor și corecție*: feedbackul oferă corectări pentru erorile comise.
- *Răspunsul corect*: feedbackul oferă răspunsul corect sau soluția corectă.
- *Activitate de îmbunătățire*: feedbackul recomandă conținuturi și strategii pentru a îmbunătăți rezultatele sau următoarea activitate.
- *Informație de aprofundare*: feedbackul sugerează informația de aprofundare necesară pentru învățare pe viitor.

Pentru a alege feedback-ul potrivit într-un anumit context este important de a cunoaște caracteristicile acestuia. Caracteristicile de bază ale feedback-ului sunt: sursa, mediul, momentul și forma.

În cadrul unui curs electronic, feedback-ul poate parveni de la profesor, colegi, comunitatea virtuală sau de la sistem. Dacă primele două surse sunt prezente și în cadrul unui curs tradițional, atunci ultimele două sunt caracteristice mediului digital.

Mediul în care se oferă feedback-ul poate fi public sau privat. Feedback-ul oferit privat este perceput de către cursant personal. De regulă, feedback-ul oferit într-un mediu privat este un feedback personalizat, care se potrivește necesităților și caracteristicilor studenților, iar feedback-ul public are un caracter mai generalizat și vine să răspundă necesităților unui grup de studenți.

Momentul în care se oferă feedback-ul este dictat de scopurile urmărite. Feedback-ul imediat este oferit, de regulă, de sistem și conține un mesaj despre corectitudinea răspunsului oferit de către studenți. În acest scop, se folosesc diverse elemente interactive care sunt programate pentru a oferi feedback imediat automat studentului. În cadrul platformei MOODLE, pentru a crea activități interactive, ce oferă feedback imediat studenților, se poate folosi plugin-ul H5P (www.h5p.org). Acest plugin permite crearea pe MOODLE a unui set variat de activități interactive.

Feedback-ul amânat este răspunsul oferit studentului după ceva timp de la reacția acestuia. Amânarea feedback-ului se face intenționat pentru a oferi studenților posibilitatea de a reflecta asupra răspunsului dat, soluției propuse, de a discuta soluțiile propuse, de a prelungi procesul de analiză a soluțiilor. Cu toate că amânarea este intenționată, ea nu trebuie să fie prea lungă astfel încât feedback-ul să-și piardă actualitatea. De exemplu, soluțiile pentru o evaluare curentă pot fi oferite peste o zi și nu imediat după finalizarea probei.

Ultima caracteristică a feedback-ului este forma feedback-ului. Datorită contextului digital, feedback-ul în cadrul unui curs electronic poate fi mult mai variat: text, audio, video, imagini, screenshoturi, fișiere (algoritmi) etc. Cu toate acestea, este important ca feedback-ul oferit să fie eficient: să fie oferit la timp și să ofere destulă informație studenților pentru a atinge obiectivele învățării.

Cunoașterea caracteristicilor feedback-ului permite autorilor cursurilor integrarea acestuia în cadrul cursurilor online. Feedback-ul poate fi integrat în mai multe funcții ale unei platforme de învățare:

- *Livrarea conținutului.* Conținutul de învățat este divizat în porții mici, urmate de câteva întrebări de control (fig. 1) (Kuhlmann 2016). Răspunsurile la aceste întrebări permit de a evalua nivelul de înțelegere a conținutului, de a controla și dirija procesul de instruire, de a concentra atenția studenților asupra unor momente importante.

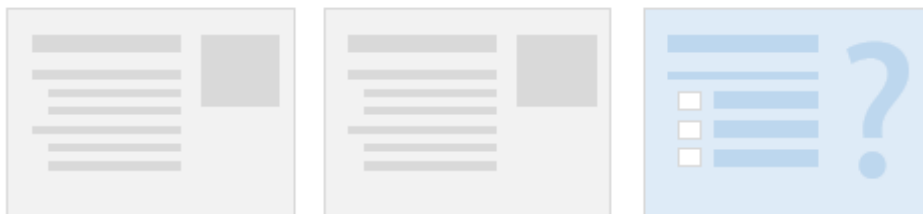

Fig.1. Slide, slide, întrebări (după Tom Kuhlmann) (Kuhlmann 2016).

- *Activități interactive.* Datorită feedback-ului imediat utilizat în cadrul activităților interactive cursul electronic devine mai atractiv pentru studenți, permite de a menține motivația lor pentru învățare.
- *Evaluarea.* În cadrul activităților de evaluare, feedback-ul poate fi folosit pentru afișarea mesajului despre corectitudinea răspunsului, afișarea răspunsului corect, explicarea răspunsului corect, explicarea tuturor variantelor de răspuns (întâlnită mai rar), comentarii după finalizarea evaluării. În dependență de tipul evaluării (formativă sau sumativă) se va alege forma cea mai potrivită.
- *Derularea cursului.* În cursurile electronice studenții au posibilitatea de a urmări traiectoria lor de învățare, care se formează dinamic. La fel, majoritatea platformelor

de învățare, permit de a construi grafice de analiză comparativă a rezultatelor, unde sunt prezentate rezultatele studentului comparativ cu media celorlalți participanți.

Oferirea feedback-ului trebuie tratat ca un proces continuu și nu unul episodic, trebuie să devină un sistem. Acest lucru necesită din partea autorului de curs empatie și timp nu doar pentru oferirea feedback-ului, propriu-zis, dar și pentru diagnoza corectă a necesităților academice și sociale ale studenților, evaluarea perspectivelor de dezvoltare a studenților, alegerea celor mai potrivite modalități de oferire a feedback-ului (Evans 2013).

Feedback-ul este eficient dacă au fost atinse obiectivele de învățare în timpul preconizat (activitatea studenților s-a îmbunătățit), studenții au devenit mai motivați (ei știu că pot învăța, ei doresc să învețe, ei devin mai independenți), studenții aud și dau feedback.

În concluzie, ținem să menționăm că în pofida faptului că cercetătorii citați subliniază importanța feedback-ului în cadrul cursurilor electronice, utilizarea adecvată și corectă a feedback-ului în cadrul cursurilor electronice este încă destul de rară. Autorii de curs trebuie învățați să ofere feedback, să țină cont că feedback-ul se oferă în mediu digital, să cunoască tipurile și caracteristicile feedback-ului. Feedback-ul permite de a dirija, controla și motiva procesul de instruire și poate fi cheia succesului, în special, în cadrul cursurilor electronice.

Bibliografie:

1. Espasa A., Meneses J. *Analysing feedback processes in an online teaching and learning environment: an exploratory study*. În: Higher Education Volume 59, Issue 3, March 2010, pp. 277-292. [online]. Disponibil pe Internet la adresa: https://www.academia.edu/220869/Espasa_A_and_Meneses_J._2010_Analysing_feedback_processes_in_an_online_teaching_and_learning_environment_An_exploratory_study._Higher_Education_59-3_277-292.
2. Evans C. *Making Sense of Assessment Feedback in Higher Education*. În: Review of Educational Research March 2013, Vol. 83, No. 1, pp. 70–120. [online]. Disponibil pe Internet la adresa: <http://rer.sagepub.com/content/83/1/70.full.pdf+html>.
3. Fisher D., Frey N. *Feed Up, Back, Forward*. În: Educational Leadership, November 2009, Volume 67, No. 3, pp. 20-25. [online]. Disponibil pe Internet la adresa: <http://www.ascd.org/publications/educational-leadership/nov09/vol67/num03/Feed-Up,-Back,-Forward.aspx>.
4. Kluger, A. N., DeNisi, A. *The effects of feedback interventions on performance: A historical review, a meta-analysis, and a preliminary feedback intervention theory*. În: Psychological Bulletin, 119(2) 1996, pp. 254-284.
5. Kuhlmann T. *Tips to Give Effective Feedback for Online Courses*. [online]. Disponibil pe Internet la adresa: <http://blogs.articulate.com/rapid-elearning/give-effective-feedback-online-training/>.
6. Laskaris J. *The eLearning Feedback Power: Personal, Specific, and Timely*. [online]. Disponibil pe Internet la adresa: <http://www.talentlms.com/blog/elearning-feedback-power/>.
7. Scardamalia M., Bereiter C. *Computer support for knowledge-building communities*. În: *Journal of the Learning Sciences*, 3(3) 1994, pp. 265-283.